

Francia ultimátum a szerb–koszovói viszony rendezése érdekében

Emmanuel Macron francia elnök pár nappal ezelőtti kijelentése¹ – miszerint Belgrádtól és Pristinától is elvárja, hogy eleget tegyenek a francia–német rendezési javaslatban foglaltaknak, ellenkező esetben kilátásba helyezi a vízumpolitika felülvizsgálatát –, felborzolta a szerb közvéleményt. A francia elnök kiemelte, hogy az uniós vezetőknek különösen óvatosnak kell lenniük, amikor a Nyugat-Balkán stabilitása forog kockán. Elvárásként fogalmazta meg a béke megteremtését a térségben.

Macron kijelentésének hatását a szerb közvéleményre tágabb társadalmi-politikai kontextusban érdemes vizsgálni. Egyrészt nem szabad figyelmen kívül hagyni azt a tényt, hogy a vízumpolitika felülvizsgálata egy burkolt fenyegetés, amelynek esetleges megvalósítása a 90-es évek Jugoszláv Szövetségi Köztársaságába repítené vissza az utazni, külföldön tanulni, dolgozni vágyó polgárokat, amikor szigorú követelményeknek kellett megfelelniük ahhoz, hogy a vízumot megkapják.

Másrészt az ilyen természetű szankció kilátásba helyezése nem segíti a Belgrád–Pristina közti feszültség oldását, nem ösztönzi a feleket a francia–német javaslatban foglaltak elfogadására és realizálására, s így Szerbia európai integrációját sem mozdítja elő.²

Ana Brnabić szerb kormányfő Szlovéniában a bledi stratégiai fórumon így nyilatkozott: „az emberek már belefáradtak, hogy bármit tesznek, az az EU-nak nem elég jó”.³ Ezt a kijelentést alátámasztják a szerbiai európai integrációért felelős minisztérium által végzett legfrissebb felmérés eredményei is.⁴ A kérdésre, hogy „Ha holnap népszavazást tartanának azzal a kérdéssel, hogy támogatja-e Szerbia EU-csatlakozását?”, a válaszadók 43%-a igennel, 32%-a nemmel válaszolt (13%-a nem szavazna, 12%-a nem tudja, hogyan válaszolna). A Szerbiai Fiatalok Ernyőszervezete (KOMS) által végzett közvélemény-kutatás

¹ Szabad Magyar Szó 2023a.

² BOJANOVIĆ 2023.

³ Szabad Magyar Szó 2023b.

⁴ Aljazeera 2023.

eredményei pedig a következők voltak: a válaszadók 41%-a nem támogatja Szerbia EU-csatlakozását, 36%-a támogatja, harmada pedig bizonytalan.⁵ A fiatalok 39,5%-a gondolja úgy, hogy Szerbiának egyensúlyoznia kell Kelet és Nyugat között, 13,6%-a véli úgy, hogy az EU-ra és az USA-ra kell alapoznia, 28,2%-a szerint pedig Oroszország és Kína a megfelelő külpolitikai partnerek. Ha valóban választaniuk kellene, akkor a fiatalok 54,9%-a a Keletet, míg 45,1%-a a Nyugatot választaná. Ami az orosz–ukrán háború témakörét illeti, az ifjúság 59,2%-a véli úgy, hogy Szerbiának nem szabad elítélnie vagy szankciókat alkalmaznia Oroszországgal szemben, 17,1%-a gondolja úgy, hogy a kormánynak csak akkor kellene szankciókat bevezetnie, ha azok mellőzése Szerbiára nézve túl súlyos következménnyel járna.

Mindezek az adatok arról tanúskodnak, hogy a szerbiai polgárok körében magas az euroszkeptikusok aránya. Az országban állandósult belpolitikai viszály, a „nyugati” nyomás a francia–német javaslat elfogadása és az orosz–ukrán háború kapcsán kialakult helyzet miatt Aleksandar Vučić, Szerbia elnöke kilátásba helyezte az előrehozott parlamenti választásokat.⁶ A szerbiai közvélemény-kutatások eredményei szerint a kormány elleni tüntetés-sorozatok nem befolyásolták nagyban a Szerb Haladó Párt támogatottságát.⁷ A 2022-es választások óta 5–7%-kal csökkent a párt népszerűsége, míg a Faktor plus közvélemény-kutató cég adatai szerint az ellenzék támogatottsága stagnál, kivéve néhány szélsőjobboldali pártot, amelyek kihasználva a kosovói és az orosz–ukrán háború okozta helyzetet, nacionalista retorikájuknak köszönhetően minimális növekedésre tettek szert.⁸ Vučić az előrehozott választásokkal egyrészt időt kíván nyerni (az új kormány felállításáig az ország belügyeire hivatkozva elodázhathatja a Pristinával való párbeszédet), másrészt hatalmát kívánja így megerősíteni és egy stabil kormányt felállítani, amellyel véghez tudná vinni politikai célkitűzéseit, elnyomva az euroszkeptikus hangokat.

Ahhoz, hogy a Nyugat-Balkán biztonságos térséggé váljon, stabilizálni kell Szerbia helyzetét. Ezt figyelembe kell venniük az EU vezető politikusainak is, főleg olyan helyzetben, amikor a geo- és biztonságpolitikai szempontok minden más megfontolást felülírnak a régióban. Erről tanúskodnak nemcsak Macronnak, hanem Giampiero Romanónak, a NATO belgrádi összekötő irodája

⁵ KOMS 2023.

⁶ NECSNY 2023.

⁷ RADOVANOVIĆ 2023.

⁸ RADOVANOVIĆ 2023.

vezetőjének szavai is, aki kijelentette: „továbbra is várnak az észak-koszovói helyzet teljes deeszkalálására”, figyelmeztetve, hogy az erőszak a Nyugat-Balkán instabilitásához vezethet, és veszélyeztetheti a régió euroatlanti törekvéseit.⁹

Szerbia kulcsfontosságú és megkerülhetetlen partnere az EU-nak, amikor a térség stabilizációjáról van szó. A Belgrád–Pristina és a Sarajevó–Banja Luka közötti párbeszéd javítása és az együttműködésre való ösztönzés prioritás kell hogy legyen az EU vezetői számára. Miközben ugyanis javában zajlik az orosz–ukrán háború (amelynek befejezésére jelenleg még nincs kilátás), az EU számára is fontos a nyugat-balkáni országok biztonságosabbá tétele.

Harmadrészt Macron kijelentése értelmezhető úgy is, hogy a közelgő európai parlamenti és a 2024-es amerikai választások előtt az EU vezető tisztségviselői eredményt kívánnak felmutatni az orosz–ukrán háború kapcsán. A Nyugat-Balkán és ezen belül Szerbia és Koszovó úgy kerül fókuszba, hogy kulcsfontosságú megakadályozni a „politikai vákuum” kialakulását és más külső szereplők bevonását, ami a későbbiekben befolyásolhatja az orosz–ukrán háború kimenetelét és a nyugat-balkáni országok uniós integrációját.

A „politikai vákuum” megakadályozása olyannyira fontos az EU és az USA számára, hogy az eddigtilt szokatlan módon nem is szankcionálta Szerbiát. Ez arra enged következtetni, hogy a „Nyugat” ezzel a stratégiával igyekszik az orosz befolyást gyengíteni, valamint elérni, hogy Szerbia is vezessen be szankciókat Oroszország ellen.

A másik oldalon Koszovó kapcsolata az USA-val sem konfliktusmentes. Az Egyesült Államok hiába kérte a koszovói kormányt, hogy tegyen konkrét lépést az északi helyzet enyhítésére,¹⁰ ez egyelőre nem valósult meg. A kialakult helyzet miatt várható, hogy Törökország mint NATO-tag és aktív szerepvállaló a békefenntartó missziókban, a boszniai és a koszovói háború kapcsán tett erőfeszítései, a nyugat-balkáni muszlim közösségekkel való szoros kapcsolata és a régióhoz fűződő gazdasági érdekeltségei okán tovább erősítheti a befolyását a régióban.

Az EU és az USA egyre türelmetlenebbek, ezt bizonyítja Macron elnök fenti kijelentése is. A jelen geopolitikai helyzetben gyors megoldásra törekszenek, figyelmen kívül hagyva a régió társadalmi-politikai jellemzőit. A szankciókkal

⁹ Szabad Magyar Szó 2023c.

¹⁰ RAKIC 2023.

való fenyegetés nem vezet eredményre, mivel az érintett felek új gazdasági, politikai szövetségeseket kereshetnek, akik tovább erősíthetik jelenlétüket a régióban, különösen Kína.

2023. szeptember 4.

Felhasznált irodalom

- Aljazeera (2023): Brnabić: Za članstvo Srbije u EU 43 posto, protiv 32 posto građana. 2023. január 26. Online: <https://balkans.aljazeera.net/news/balkan/2023/1/26/za-clanstvo-srbije-u-eu-43-protiv-32-posto-gradjana>
- BOJANOVIĆ, SANJA (2023): EU objavila francusko–nemački predlog: Ovo su 11 tačka okvira za nastavak razgovora o Kosovu! *Sd.rs*, 2023. február 27. Online: www.sd.rs/vesti/kosovo/ovo-je-francusko-nemacki-plan-za-kosov-2023-02-27
- KOMS (2023): *Alternativni izveštaj o položaju i potrebama mladih u Republici Srbiji 2023*. Belgrád. Online: <https://koms.rs/wp-content/uploads/2023/08/Alternativni-Izvestaj-2023-Finalna-verzija-Aug7.pdf>
- NECSNY (2023): Előrehozott parlamenti választás lesz Szerbiában. *Index.hu*, 2023. június 8. Online: <https://index.hu/kulfold/2023/06/08/szerbia-kormanyvalsag-demonstraciok-elorehozott-valasztas-bejelentes-alekszandar-vucsics/>
- RADOVANOVIĆ, Vojin (2023): „Vučićeva poluistina”: Kakav je rejting opozicije, a kakav SNS – šta kažu istraživači javnog mnjenja? *Danas.rs*, 2023. július 4. Online: www.danas.rs/vesti/politika/rejting-vucic-opozicija-sns-javno-mnjenje/
- RAKIC, Snezana (2023): US Ambassador to Kosovo: „Pristina Ignores Washington’s Demands – There will be Consequences”. *Serbianmonitor.com*, 2023. június 30. Online: www.serbianmonitor.com/en/us-ambassador-to-kosovo-pristina-ignores-washingtons-demands-there-will-be-consequences/
- Szabad Magyar Szó (2023a): Macron: Felülvizsgáljuk a vízümpolitikát, ha Belgrád és Pristina nem viselkedik felelősen. *Szmsz.press*, 2023. augusztus 28. Online: <https://szmsz.press/2023/08/28/macron-felulvizsgaljuk-a-vizumpolitikat-ha-belgrad-es-pristina-nem-viselkedik-felelosen/>
- Szabad Magyar Szó (2023b): Brnabić: Az emberek már belefáradtak, hogy bármit tesznek, az az EU-nak nem elég jó. *Szmsz.press*, 2023. augusztus 28. Online: <https://szmsz.press/2023/08/28/brnabic-az-emberek-mar-belefaradtak-hogy-barmit-tesznek-az-az-eu-nak-nem-eleg-jo/>
- Szabad Magyar Szó (2023c): NATO: Elvárjuk a koszovói helyzet teljes deeszkálálását. *Szmsz.press*, 2023. augusztus 28. Online: <https://szmsz.press/2023/08/28/nato-elvarjuk-a-koszovoi-helyzet-teljes-deeszkalalasat/>